

Markéta Lukášková

Podle podcastu
Příběh, který se opravdu stal

Co vás v dějáku nenaučili

motto

Co vás v dějáku nenaučili

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.motto.cz
www.albatrosmedia.cz

motto

Markéta Lukášková

Co vás v dějáku nenaučili – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2022

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

**Co vás
v dějáku
nenaučili**

**Markéta
Lukášková**

**Co vás
v dějáku
nenaučili**

Praha 2022

© Markéta Lukášková, 2022

Photography © ČTK, 2022 / Shutterstock / archiv

ISBN tištěné verze 978-80-267-2355-4

ISBN e-knihy 978-80-267-2359-2 (1. zveřejnění, 2022) (ePDF)

Než se začnete

Dějepis ve škole asi málokoho doopravdy bavil. Vždycky jsme se nekonečně dlouho babrali v různých Mezopotámiích a Babylonech, probrali středověk a novověk a utnuli to někde okolo druhé světové války. Co se dělo pak, to nás v dějáku nenaučili. Anebo to s námi jenom rychle prolítli. A tak jsme odcházeli ze školy s vědomím, že byl nějaký Vítězný únor, komunisti zavírali lidi, byla nějaká okupace, byla nějaká sametová revoluce a ať žije Havel. Přitom to, co se v letech 1948 až 1989 v naší zemi dělo, ovlivňuje i naše současné životy, a nikdo mi nevymluví, že pochopení minulosti je klíčem k pochopení současnosti a návodem, jak to (ne)dělat v budoucnosti.

Odjakživa mě bavilo vyprávět příběhy. Vlastně ani nic jiného neumím. Občas mi touha prožít nějaký příběh s dramatickým vyvrcholením a šťastným koncem dost zkomplikovala život. Mám úzkosti, protože moje hlava nedokáže přestat vymýšlet tisíc potenciálních verzí jednoho příběhu mého života. Žiju pořád aspoň napůl tak, aby z toho vznikla dobrá historka k vyprávění, postupně si nechávám tělo pokrýt motivy a postavami ze svých nejoblíbenějších příběhů. Cokoliv jiného je pro mě nuda.

Ačkoliv mám za sebou pět fiktivních románů, jsem naprosto přesvědčená, že nejužasnější, nejneuvěřitelnější a nejsílenější příběhy jsou ty, které se opravdu staly. S tímhle přesvědčením jsem sedala v pandemickém listopadu 2020 k nahrávání první epizody podcastu *Příběh, který se opravdu stal*, a byla odhodlaná všechny přesvědčit, že realita je zábavnější než fikce.

Postupně mě napadlo zkusit kromě bizarních případů přežítí v extrémních podmínkách vyprávět i o něčem, co skutečně ovlivnilo chod dějin. Kupodivu se to u mých posluchačů setkalo s úspěchem. Vrhla jsem se na moderní československé dějiny, právě proto, že jsme se o nich v dějáku dozvěděli málo. Zajímalo

mě, jestli budou lidi bavit témata, která je ve škole nebavila, když změním formu podání. A měla jsem radost, když mi začaly chodit první ohlasy. O tom, že dotyčný dějepis ve škole nesnášel, ale moje vyprávění ho baví. Že konečně pochopil, proč se dělo to a to. Že si poskládal věci do kontextu. Radovala jsem se, že moje plácání hovorovou češtinou s občasnými výkřiky sprostých slov je k něčemu dobré. A jak stoupal počet posluchačů i epizod, sílilo ve mně přesvědčení, že jsem se ve vyprávění už podruhé našla.

Nejsem historička ani pedagožka. Jsem vypravěčka a glosátorka. Snažím se o popularizaci těžké disciplíny, jakou dějiny bezpochyby jsou. Chci, aby se k nim lidi skrz moje plácání přiblížili. Občas trousím hloupé poznámky, ale vždycky se snažím o to, aby moje touha po skvělých příbězích nijak neohýbala realitu. Snad se mi podařilo najít ten správný poměr. Knihu jsem doplnila o rozhovory s pamětníky té doby, protože jsem chtěla, aby kromě mě vyprávěl i někdo jiný.

Pokud tahle knížka způsobí, že si začnete googlit jednotlivé události, jména, zhlédnete nějaké dokumenty, filmy či seriály a v hospodské debatě zazáříte znalostmi navíc, budu nadšená. Pokud vám to třeba pomůže pochopit chování lidí, to, jak to u nás funguje, nebo proč něco naopak nemůže fungovat tak jako v jiných zemích v Evropě, budu šťastím bez sebe. Přeju hezké čtení a ať je i váš život příběh, který se opravdu stal.

Markéta

1948–1959

*Fortele víc, méně
zmetků
tak splníme
pětiletku*

VIDALO MINISTERSTVO INFORMACÍ A OSVĚTY

Marxismus jako dobrý nápad

Když nás Rudá armáda na konci druhé světové války osvobozovala, jen málokdo už tehdy tušil, že tahle „laskavost“ se neděje tak úplně zadarmo. Ruská touha rozšiřovat svoje území nebo alespoň sféru vlivu je tady asi tak stejně dlouho jako Rusko samotné. Lidé byli po válce unavení, národní hrdost se u nich mísila s pocitem obrovské křivdy a velkých ztrát. Nikdo si nepřál nic jiného než zase normálně žít.

A komunisté dokázali skvěle brnkat na strunu touhy po takovém klidu, spokojenosti a dostatku. Vůbec celá teorie marxismu vypadá na papíře úplně báječně a idylicky – všichni se o všechno budeme rovným dílem starat a pak i dělit. Nebudeme dělat rozdíly mezi lidmi podle toho, kde a komu se narodili, ať všichni žijí v dostatku a podle svých potřeb a pracují podle svých možností. Jenže tohle všechno je idyla jenom na tom papíře.

Nepočítá se s tím, že lidé nejsou roboti, že nejsou neomylní a že mají obyčejné lidské vlastnosti jako závist, chamtivost a touhu vlastnit a ovládat. A tak se nevinně znějící ideologie v rukou a hlavách lidí stala dokonalou zbraní. Kdo s námi nesouhlasí, chce všechno pro sebe, nenávidí dělnickou třídu a vykořisťuje druhé, toho bez milosti potrestáme a nebudeme s ním zacházet jako s člověkem.

Když si chcete získat důvěru lidí a spolu s ní i moc nad nimi, stačí křičet, že to ve skutečnosti chtějí udělat ti druzí. Cílit na ty

nejnižší pudy každého člověka. Jak říkala Jiřina Bohdalová ve filmu *Nesmrtelná teta*: „Štěstí pomine, rozum se ztratí. Jenom já, závist, jsem věčná.“ A komunisté to dobře věděli. Uměli v lidech probudit ty správné emoce a pak s nimi manipulovali jako se šachovými figurkami. A zvládali to docela obstojně celkem čtyřicet let.

Balkonová scéna

„Právě jsem se vrátil z Hradu.“ Věta, která bez kontextu zní docela normálně, ale každému Čechovi, který jen trochu zná národní dějiny, při ní zatrne. Symbolizuje totiž konec demokracie v Československu, nástup komunistů k moci a začátek čtyřicetileté totality, která zničila nebo minimálně změnila životy statisícům lidí, tisíce jich vyhnala, stovky zotročila a desítky zabila. A přitom to všechno začalo jako docela obyčejná vládní krize.

Věta v úvodu je citátem Klementa Gottwalda. Chlápka z chudé zemědělské rodiny, který během první světové války dezertoval z armády a poté pracoval jako stolařský dělník. To byla tehdy dostatečná průprava k tomu jít do politiky, a tak se Gottwald postupně stal funkcionářem komunistické strany, která nabírala na popularitě díky bolševické revoluci v Rusku, a šplhal výš a výš, až se stal předsedou poválečné československé vlády.

On a jeho spolustraníci využili krize ve vládě a slabosti tehdejšího prezidenta Edvarda Beneše, kterého dotlačili k tomu, aby přijal protiústavní demisi části vlády. Tu podal nadpoloviční počet ministrů a namísto uspořádání nových voleb Beneš po nátlaku dosadil na uvolněná místa Gottwaldovy ministry. A Kléma, jak mu říkali jeho nejbližší, se 25. února 1948 příslovečně vrátil z Hradu s obrovskou podporou ulice a mocí dělat si s Československem, co chce.

Komunistický puč byl dovršen a v cestě už mu stál jen jeden jediný nestranický ministr, Jan Masaryk, který shodou okolností (což velmi pravděpodobně nebyla shoda okolností) zemřel po pádu z okna svojí kanceláře jen pár týdnů před jmenováním nové komunistické vlády a vytvořením nové ústavy. Tu sice Edvard Beneš odmítl podepsat, ale už mu to bylo houby platné. Lidé šli k volbám, které byly svobodné asi stejně, jako byl Klement Gottwald švarný jura překypující zdravím, a jak by řekl každý správný milovník floskulí – osud naší vlasti byl zpečetěn.

Edvard Beneš ze zdravotních důvodů odstoupil z funkce prezidenta a nahradil ho Gottwald, do čela vlády usedl Antonín Zápotocký a roztočil se kolotoč politických i civilních čistek, soudních procesů s „nepřáteli“, upevňování závislosti na Sovětském svazu a devastace české ekonomiky, průmyslu, zemědělství a všeho, co jen vzdáleně připomínalo demokracii a svobodu.

Někteří historici tvrdí, že celý únorový převrat nebyl převratem, ale výsledkem obratnosti komunistů a režie Sovětského svazu, vlastně jen taková formalitka, která by dřív nebo později stejně nastala. Ať už to bylo jakkoliv, byl to začátek konce nadějně demokratické republiky, která se po druhé světové válce konečně začínala stavět na nohy. Vítězný únor potom na počest tohoto (ne)slavného období figuroval v názvech mnoha náměstí, fabrik a ulic v celém Československu.

Plánování, pětiletky a průšvih

Hospodářství začalo být budováno centrálně podle vzoru Sovětského svazu. V roce 1949 vznikla první pětiletka – plán ekonomické koncepce, který vymysleli v SSSR s cílem zvýšit produkci hlavně těžkého průmyslu. Centrální plánování šlo zcela proti

principu svobodného trhu a myšlenky, že trh se dokáže do značné míry řídit a regulovat přirozeně sám. A ačkoliv komunisté opakovali, že pětileté plánování je to nejlepší, co se vůbec mohlo lidem v životě stát, ve skutečnosti způsobovalo trvalý nedostatek zboží a služeb. Takže jsme sice v hutích jeli na sto dvacet procent, jak soudruzi rádi vychvalovali ve svojí propagandě, ale běžné věci často nebyly k dostání. Stání ve frontě na cokoliv se pro obyčejné lidi stalo novou každodenní zábavou, a co nebylo, to se doma vyrobilo anebo nakradlo v podniku.

A když už to vypadalo, že nemůže být hůř, přišel rok 1953 a s ním měnová reforma, která lidi ze dne na den připravila o poslední zbytky majetku a úspor. O tom, jak féroví a lidští komunisti byli, asi nejlíc svědčí fakt, že ještě večer před spuštěním této reformy její strůjce a tehdejší čerstvý prezident Zápotocký přísahali, že k ní nedojde. To proto, aby se nikdo nemohl připravit. Lidé tak 1. června 1953 poprvé po válce mohli místo přidělových lístků platit penězi, ale skoro nikdo žádné neměl. Jejich hodnota se skokově pětinasobně snížila a úspory uložené v záložnách a bankách měly najednou zanedbatelnou hodnotu, o to se soudruzi postarali znamenitě. Ještě že se toho nedožil Kléma! Ten zemřel o dva měsíce dříve, pár dní po návratu z pohřbu svého idolu Stalina. Jeho život tehdy zřejmě ztratil smysl. A taky to byl alkoholik se syfilidou.

Součástí devastace jakéhokoliv kapitálu mezi lidmi byl i proces násilné kolektivizace. Veškerá zemědělská půda se mávnutím kouzelného srpu a kladiva zestátnila a vše se rozdělilo do jednotných zemědělských družstev, kde všechno patřilo všem a nic nikomu, a rozhodně tam nevládla taková přihlouplá selanka jako v komediích *Slunce, seno* ani si nikdo radostně nezpíval jako v *Císařově pekaři*, že je super, že všichni všechno všechněm dáme.

Rodiny přišly o to, co jejich předkové po staletí budovali, lidé byli často vysídleni, vykořenění, vyhnáni, přestěhováni a nezů-

stalo jim nic. Soukromé vlastnictví bylo ekvivalentem prostého slova, výdobytkem odporného kapitalismu, který vykořisťuje dělnickou třídu a jehož symbolem jsou Američané. Ti nás navíc mimochodem chtějí všechny oslabit a úplně zničit.

Ano, na začátku padesátých let se rozjela takzvaná studená válka, tedy konflikt, který neprobíhal někde na bojišti se zbraněmi, ale skrytě, tajně, prostřednictvím rozvědky, špionáže a závodů ve zbrojení. Mezi „Východem“, tedy SSSR a jeho spřízněnými zeměmi, a „Západem“, tedy USA, Británií, Francií a všemi kapitalisty, vznikla pomyslná železná opona, za níž se většina lidí z Východu neměla šanci podívat následujících čtyřicet let.

Právo vraždit

Součástí celého tohoto cirkusu s prvky hororu byla i nekonečná paranoia a strach z nejbližších. Komunisti nebyli zrovna důvěřivá partička přátel na život a na smrt a sebemenší záminka je přiměla podezřívat i toho nejbližšího soudruha z kolaborace s imperialisty a zrádcovství nejhrubšího zrna. Sověti byli nespokojeni s tím, jak se vyvinula situace v nově vzniklém Izraeli, a tak zaujali protižidovský postoj, což už tady dlouho nebylo, a tenhle nový narativ rozeslali do všech svých vazalských států.

Někdo musel z kola ven, někdo musel být označen za zrádce. V Československu los padl na Rudolfa Slánského, původním jménem Salzmann, a spolu s ním byli uvězněni i další politici židovského původu. Slánský se ve vykonstruovaném procesu nuceně přiznal ke špionáži, velezradě a sabotáži a hlavní žalobce Josef Urválek si mnul ruce. Jedenáct ze čtrnácti obviněných poslal na smrt. Žádost o Slánského milost potom před jeho oběšením zamítl jeho nejbližší přítel, prezident Gottwald.

Soudní procesy se samozřejmě nekonaly jen se členy nejvyššího vedení KSČ, ale zejména s těmi, kteří byli v očích soudruhů nepřáteli režimu. Reakčníci, členové odboje a jednoduše lidé, kteří se nehodlali smířit s tím, co se okolo nich děje, a podřídít se otřesným podmínkám toho, čemu se nyní říkalo život.

Jedním z největších nepřátel komunismu byla konkurenční vyznání, takže i křesťanství. Symbolem nenávisti k věřícím se stal farář Josef Toufar, který byl ubit během vyšetřování takzvaného číhoštského zázraku, kdy se v průběhu jeho kázání měl začít pohybovat kříž v kostele. Toufar byl obviněn z toho, že celý zázrak byl podvod z jeho strany. O dva měsíce později se rozjely Akce K a Akce Ř, zátahy na řeholní řády, jejichž výsledkem byla internace tisíců řeholníku a řeholnic a zabavení majetku klášterům.

Asi nejznámějším, nejděsivějším a zároveň nejrozsáhlejším byl politický monstrproces s doktorkou Miladou Horákovou a údajnou záškodnickou skupinou, která měla čítat desítky lidí po celé republice. Po vykonstruovaných obviněních došlo ke čtyřem justičním vraždám. Jednou z obětí byla právě i Milada Horáková, politička a právnička, která stála u počátků feminismu v Československu a zasazovala se o novely v rodinném právu. Její hrdinství a odhodlanost se staly symbolem odporu pro zlovní totality a jsou platné a oslavované i dnes.

Událostí, kterou režim v rámci propagandy obrátil úplně naruby, byla vražda tří komunistických funkcionářů v Babicích. Soudruzi tehdy čin označili za konání protistátní skupiny, údajně vedené ze zahraničí, a Babice byly záminkou k likvidaci rolníků a kněží a dalšímu kolu politických procesů. Po sametové revoluci se objevily spekulace o tom, že Ladislav Malý, který byl jedním z aktérů případu, byl ve skutečnosti agentem provokatérem StB a celá akce byla záminkou k likvidaci desítek lidí, ale žádné přesvědčivé důkazy doposud nikdo nedoložil.

Za hory za doly

Symbolem krvavého protestu a touhy po svobodě se v padesátých letech stala odbojová skupina bratří Mašínů. Ctirad a Josef byli syny legendárního člena protinacistické válečné skupiny Tři králové, Josefa Mašina staršího, a revoltu proti totalitě měli v krvi i ve výchově.

V roce 1953 se s dalšími členy skupiny, Milanem Paumerem, Václavem Švédou a Zbyňkem Janatou, pokusili doslova prostřílet do Německa. Spolu s nimi to nakonec zvládl jen Paumer, Švéda i Janata byli zajati a popraveni.

Paradoxní je, že Mašíni se sami stali obětí propagandy režimu, protože uvěřili tomu, že odbojová činnost je rozsáhlá. Věřili, že ve svém snažení rozhodně nejsou sami a po čase se do Československa vrátí svrhnout režim se zbytkem velké organizované skupiny. Ta ale neexistovala a Mašíni se před sametovou revolucí domů už nepodívali. Nechali za sebou matku a sestru, které statečně snášely tresty za jejich činnost po zbytek svých životů. Názory na činy Mašínů rozdělují společnost – někdo je považuje za hrdiny, někdo za vrahy, kteří během svého útěku zabili několik nevinných lidí.

Útěky z Československa probíhaly všemi možnými i nemožnými způsoby. Kaplan Josef Škop se v roce 1957 rozhodl z republiky dostat po dně řeky a sestrojil si k tomu důmyslný skafandr. Bohužel ale podcenil sílu proudu a jeho tělo objevil strážný v německém přístavu.

Rodina Uhlíkova úspěšně překonala hranice v obrněném transportéru, který Václav Uhlík objevil v lese a tvrdil, že jej bude používat ke svážení dřeva. Nakonec do něj místo dřeva naložil svou rodinu a na druhý pokus v roce 1953 úspěšně překonali hranice s Německem. Vozidlo dostalo přezdívku tank svobody.

Největší útěk ze země zažilo Československo v roce 1951 a absurdní na něm je, že většina utíkajících o tom neměla nejmenší ponětí. Bylo jich celkem sto deset a byli to cestující v takzvaném vlaku svobody. Ten byl však původně jen obyčejnou pravidelnou železniční linkou mezi Chebem a Aší. Lidé vlakem mířili do práce a za blízkými a netušili, že právě utíkají ze země. Že je něco jinak, jim došlo až ve chvíli, kdy vlak na nádraží v Aši nezpomalil a v sedmdesátikilometrové rychlosti prorazil dřevěnou závoru. Zastavil až na území Německa.

Útěk zorganizovali strojvůdce Jaroslav Konvalinka, výpravčí Karel Truksa a lékař Jaroslav Švec. Ze sto deseti nedobrovolných uprchlíků se většina do Československa vrátila, ale stejně pak měli potíže ve škole či v zaměstnání. Na Západě jich zůstalo třicet šest. Dostalo se jim pomoci od americké a německé charitativní organizace. Několik mladých mužů vstoupilo po čase do francouzské cizinecké legie a pak bojovali proti komunismu ve Vietnamu.

V padesátých letech přešli naši západní hranici tisíce převaděčů, kteří pomáhali lidem při útěku z Československa před komunistickým režimem. Agenti chodci se tu zase snažili získat zpravodajské informace pro západní rozvědky. Většinou přítomni byli zatčeni a skončili na dlouhá léta ve vězení a v uranových lágrech.

Šero na konci tunelu

Obludná padesátá léta a zároveň nejtěžší období režimu vzala mnoha lidem naději, že to, za co bojovali za druhé světové války, mělo smysl. V internačních táborech se potkávali duchovní s piloty RAF i „intelektuály“ a všichni společně plnili plán kutáním rudy v uranových dolech. Dostat lidi na dno a ještě níž a pak jim

občas hodit pár drobků, aby byli vděční, to byla hlavní strategie strůjců režimu a vazačů oprátek.

Vše se začalo malinko obracet k lepšímu po nástupu Nikity Chruščova do čela ruských komunistů a úspěchu české delegace na EXPO v Bruselu v roce 1958. Po šedivé betonové brutalitě se blížily barevné, nadějně šedesátky.

Duch doby

Jak komunisté vystěhovali vltavské údolí

Vltavská kaskáda je unikátní mohutná soustava přehrad a málokomu při pohledu na ni dnes dojde, že na místě, kudy nyní teče řeka, byl život. Než se údolí v okolí dnešní Orlické přehrady zatopilo vodou, existoval v něm život spousty lidí, kteří se odsud museli vystěhovat.

Orlík byl vybudovaný v letech 1954–1961 a na místě, kde se nyní rozlévá přehrada, stávalo několik vesnic a celkem se odsud muselo dostat pryč obyvatelstvo šesti set padesáti obytných hospodářských staveb. Ti lidé v podstatě nedostali na výběr, prostě museli odejít. Abych byla přesná, na výběr dostali: buď jim stát poskytne náhradní obydlí, nebo se nechají vyplatit. Peníze ale těžko vynahradí to, že na tom místě budovalo život několik generací, že ti lidé měli hospodářská zvířata a živili se zemědělstvím, a najednou byli nuceni se stěhovat do menšího a horšího bez pozemku.

Projekt odstartoval v roce 1954 a každý den se na stavbě vystřídalo asi patnáct set dělníků. Přehrada byla dokončena v roce 1961 s předstihem osmi měsíců před původním plánem. Je to největší, nejvyšší a nejmohutnější nádrž na toku Vltavy. Je pojmenovaná podle zámku, který ční nad hladinou, od níž ho dělí jenom pár metrů. Přehrazení vlastně zcela změnilo ráz krajiny a lidem životy.

Většina obydlí, která tam stála, se musela nekompromisně zbourat. Výjimkou je například kostel svatého Štěpána, který je dodnes atrakcí pro potápěče, ten zůstal totiž na svém místě a voda ho zatopila. Kdybyste se potopili, můžete se na něj podívat, akorát už nemá střechu, strop a krovy. Poslední bohoslužba se v něm konala v roce 1957.

Zajímavý je také příběh kostela svatého Bartoloměje, ten byl románského původu a datuje se až do roku 1190. Stál v dnes již neexistující vesnici Červená a byl rozebraný a znovu postavený mimo zaplavenou oblast u osady Vůsí, které se proto symbolicky říká Červená 2. Totéž se stalo s empírovým řetězovým mostem v Podolsku, ten rozebrali v roce 1960 a až za patnáct let ho znovu postavili ve vesnici Stádlec nad řekou Lužnicí.

Mezi zatopenými vesnicemi byly například Podskalí, Lavičky, Radava, Velký Vír, Žďákov, Letošnice, Korce, Těchnice, Zbenické Zlakovice a Orlické Zlakovice. Jejich obyvatelům byly postaveny nové domky, jejichž projektantem se stal Státní projektový ústav pro výstavbu měst a vesnic a typ domků pro „vysídlenec“ dostal jméno Orlík. Snaha samozřejmě byla mít na výstavbu domků co nejnižší náklady a aby to všechno proběhlo co nejrychleji. Z toho asi lze snadno vyvodit, že kvalita domků za moc nestála. Nacházela se v nich obytná kuchyně a dva pokoje, početnější rodiny měly nárok na další pokoj v podkroví.

K domku náležel sklep na palivo a na potraviny, koupelna, záchod, komora. Když lidé do těch domků přišli, byli s nimi velmi

nespokojení, protože vůbec nesplňovaly, co od bydlení očekávali a co jim bylo slíbeno. Kritizovali projektanty, že zřejmě nikdy neviděli žádné hospodářství. Byli předtím ve vltavském údolí zvyklí, že mají sice nuzný starý domek, ale k němu náleží pořádné hospodářské zázemí – chlívky a pozemek, kde mohli zvířata slušně chovat.

Samozřejmě že mladí lidé byli s domky o něco spokojenější, protože v nich bylo čisto, tekla tam voda, měli dřez, splachovací záchod a moderní koupelnu. To bylo výrazné zlepšení oproti tomu, v čem žili předtím. Starší generace z toho byla nešťastná, všechno jim připadalo hrozně maličké a nepraktické. „Ani rakev by tudy neprošla,“ stěžovali si například na skutečně miniaturní vstupní prostor v předsínce.

Problémem byla i kamna pouze v jednom pokoji, kvůli čemuž se nedal dostatečně vytopit celý dům. Klozet byl zcela vystrčený ven a v zimě zamrzal. Projektanti úplně ignorovali potřebu hospodářského vybavení, takže u domku byl akorát jeden malý chlívek.

„Projektant v životě neviděl krávu, kráva, kdyby tam chtěla vejít, tak by musela být z gumy, projektovali to zkrátka blbci,“ nebral si servítky jeden z majitelů domů František Pták a pokračoval: „Nově postavený domek je v Chrásti asi dva kilometry od toho našeho původního domku v Radavě, ten domek máme dodneška, je to ale takový zmetek, to je neuvěřitelné, to se skutečně nepovedlo, nám třeba spadl kus střechy na hlavu.“ Spousta věcí byla odbytá, místo elektrických zásuvek našli noví majitelé jenom smotané dráty, vrstvy betonu byly tak špatně udělané, že se z nich do domu drolil písek.

Některé lidi během stěhování vyložene podvedli. Když podepsali, že se budou stěhovat do jednoho domku, nastěhovali je v rámci potřebných úspor do dvojdomků. *Obává se stěhování do dvojdomku a bojí se soužití s jinou rodinou,* psali o důchodkyni z Orlických

Zlákovic. *Domek si postavila v roce 1920 za pomoci svého bratra sama, proto se také se svým domkem nyní velice těžko loučí. Nadto je pak nespokojena s tím, že za její domek jí dávají ne samostatný domek, jak měla ve smlouvě, ale jen polovinu dvojdomku.*

Lidé si také stěžovali na chybějící kůlny, nemohli si uskladnit žádné dřevo, a na velikost pokojů lišící se od té v projektech, které podepisovali. V projektu byla například uvedena velikost pokoje sedmnáct metrů čtverečních, ale ve skutečnosti to bylo jen třináct. Dokonce se původně plánovalo, že v náhradních domcích nebude žádná vodovodní instalace ani koupelny, že si to tam lidé pak nějak dostavějí sami, nebo se budou prostě koupat venku v louži, naštěstí národní výbor z Milevska si vydobyl, aby tam bylo příslušné vybavení doděláno, že se na to stavitelé přece nemůžou vykašlat.

Stavitelé se také snažili věci všemožně urychlovat, aby se lidé mohli přestěhovat dřív. Během převzetí domku často přicházelo skutečné rozčarování, ještě ne zcela hotové domky byly předávány do vlastnictví ve stanoveném termínu a lidé mnohdy převzetí nejprve odmítli. *Nabyvatelé odmítají domek převzít a tím podepsat příslušnou smlouvu do doby, než bude provedeno oplocení, domek bude vybaven...*

Další část lidí se stěhovala do paneláků, které byly postaveny v Milevsku, ale výstavba paneláků se z důvodu nedostatku stavebních panelů úplně zastavila a ve chvíli, kdy panely dorazily, chyběly zase římsové desky a materiál na krov. Nakonec však byl termín dokončení překročen asi jen o měsíc, nicméně domům chyběly veškeré terénní úpravy a fasáda a pochopitelně se brzy objevilo několik dalších závad. Například vzduť parket položených na nevyschlý beton, který začal měnit svou pozici, a to mnohdy až o třicet centimetrů. Plesnivěla omítka, komín netáhnul, kouř se hromadil v místnostech, přitom šlo o dům určený zvláště pro

starší nemajetné obyvatelé, kteří neprojevovali velkou snahu po nápravě věcí. Stěžovali si na vlhkost, tenhle argument však byl zástupcem stavitele, jimž byly Pozemní stavby České Budějovice, odmítnut se slovy, že lidé perou prádlo v koupelnách, i když mají dole elektrický automat na praní, takže za vlhkost si můžou sami.

A na závěr, pro ilustraci toho, jak fungovala propaganda, ukázka z tehdejšího tisku, *Jihočeské pravdy*:

Starobylá romantika zapomenutých Zláčovic zmizí nadobro ve vodách vzniklého obrovského jezera. Dle novinových zpráv prý obyvatelé obojích Zláčovic se těší na tento významný den, ač jejich milá, rodná obec bude zatopena, a rádi prý obětují své domovy, protože náhradou dostanou moderní sídliště a práci, dobře placenou práci, o kterou zde byla veliká nouze. Zda toto tvrzení stane se skutečností, uznáno bude teprve tehdy, co za nynější svoje usedlosti dostanou.

Budou zatopeny i některé vesničky. Ne hned. Za několik let. Člověk by myslel, že jejich občané nebudou přát moderní době, která jim chce připravit nové domovy někde dál, za hranicemi zátopového pásma. Je však velmi potěšující, že všichni občané chápou obecnou prospěšnost tohoto velkorysého díla, a nejen že nehudrují na moderní věk, ale sami se stávají nejvášnivějšími budovateli přehrady. Dobře vědí, že stát jim všem, obyvatelům zátopového pásma, poskytne náhradu in natura, nebo v penězích, že nikdo nebude poškozen a že pro ně vyrostou nové krásné vesničky.

Pracovní tábory

Pracovní tábory jsou klasickou ukázkou toho, že je úplně jedno, jakou ideologií se totalitní režim zaštiťuje. Z hlediska filozofie byl sice komunismus na úplně opačném pólu než nacismus, ale